

פרשת כי תשא – ЗОЛОТОЙ ТЕЛЕЦ

Чтение в синагоге главы «Ки тиса» разбито в начальной части на отрывки длиннее обычных – к их чтению вызывают коэнов и левитов, и на отрывки короче обычных – в заключительной части главы. Сделано это для того, чтобы не вызывать просто евреев (исраэль) к чтению эпизода о золотом тельце.

Кажется непонятным, как это святые люди, только что слышавшие Б-га, могли подумать, что кусок золота определенной формы – отлитый из их же серег! – и впрямь сила, извлекающая их из Египта¹. Спад произошел так стремительно, что рав Гирш высказывает мнение: на самом деле евреи с самого начала и не поднимались намного выше идолопоклонства². Эти люди – *пу* *דור* – несли в себе такие серьезные противоречия, что, согласно Ибн Эзре, и умереть должны были с рабством в крови. Но противоречия, как известно, – не что иное, как две стороны одной медали. Духовная высота, на которой евреи оказались, вызвала у них страстное желание применить свою духовную энергию, но, увы, не по назначению. Маараль указывает, что хет а-эгель имел место в момент, когда лухот были наполовину, так сказать, в руках Всевышнего и наполовину – в руках Моше. В этот момент, когда Кляль Исраэль находился на самом высоком духовном уровне, евреям необходимо было, для сохранения своей свободы выбора, обладать равной силы йецером³. Но для народа, искусственно вознесенного к духовным высотам, этого оказалось слишком много, чтобы принять пережитой опыт совершенно адекватно⁴.

Давайте вдумаемся. Евреи на Синае были вознесены так высоко, что тела их были не менее святы, чем их мысли. Они заявили: *נעשה ונשמע* – *сделаем* (действие тела) *и потом поймем*⁵. Параллельно с этим они не только услышали слово Всевышнего на Синае, но также получили физически реальные лухот⁶. Буквы на скрижалях были не отделенной от материального святостью, как в Сефер Тора⁷, – они были врезаны во вполне

---

¹ רמב"ן, שמות לב ד: אין טפס בעולם שיחשוב כי הזהב אשר היו באזניהם הוא אשר הוציאם ממצרים

² רב Ш.-Р. Гирш (א לב): ... Люди были так далеки от истин и заповедей этой Торы, что просто нельзя и подумать, что эта Тора могла быть создана, как другие законы и другие религии, людьми, жившими в то время, как продукт, соответствующий идеям того времени.

³ נתיבת שלום, כי תשא, מעשה העגל, ב: וי"ל עוד דדוקא משום שישראל היו במדרגה כה עליונה ... לכן היו צריכים להבחן בנסיון גדול וקשה

⁴ נתיבת שלום, שם: לא השיגו זאת ביגיעה

⁵ שם משמואל, שנת תרע"ב, עמ' רכה: ונראה דהנה הרמב"ן בספר המלחמות כתב שהגויילין של ס"ת הם רק תשמישי קדושה שהם משמשים לאותיות וגוף הקדושה אינן נקראות אלא האותיות. ובדוגמא זו הוא האדם, שהשכל והרוחניות שבו הם גופי קדושה והגוף הוא תשמיש קדושה. כי האדם הוא בדוגמת ספר תורה, כאמרם ז"ל (שבת ק"ה). העומד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרף

⁶ שפת אמת, תרל"ח: בפסוק והלוחות מעשה אלקים המה כו'. שיש להבין מה יתרון כל כך בכתיבת הדיברות על הלוחות דלכאורה גדולה שמייעה ששמעו בני ישראל דברי אלקים חיים בהר סיני ממה שניתן להם אח"כ בכתב על הלוח.

⁷ שם משמואל, שם: ונראה דהנה הרמב"ן בספר המלחמות כתב שהגויילין של ס"ת הם רק תשמישי קדושה שהם משמשים לאותיות וגוף הקדושה אינן נקראות אלא האותיות. ובדוגמא זו הוא האדם, שהשכל והרוחניות שבו הם גופי קדושה והגוף הוא תשמיש

Аарон оказался лицом к лицу с растерянными людьми с самыми разными мнениями о том, что надо делать¹. Среди них была агрессивная толпа², полная решимости обзавестись кем-то или чем-то, обладающим высокой святостью и такими же силами, которые Всевышний применил, чтобы вывести их из Египта³. Конечно, Хур (племянник Моше, выступивший против этого замысла) с Моше равняться не может, но сбить с толку может, а потому пусть либо уйдет с дороги, либо будет убит⁴.

Эта группа считала, что надежнее всего гарантировала бы их будущее не личность, а какая-то модель, структура, которую они сами изготовят, чтобы низвести сюда истинную святость⁵. Эта святость будет представлять скорее коах авода, чем коах Тора⁶. Кузари указывает, что основная идея – отношение к ананей-а-кавод или ковчегу – не столь уж радикально отличалась от идеи других посредников, обращаясь к которым можно установить связь с Всевышним⁷. Она была, говорит он, קרובה לעבודת האמת. В конце концов, рассуждали евреи, если бы среди нас был человек, постигший все детали Творения, вплоть до небесных сфер, он мог бы интуитивно постичь элементы структуры

אחר שירה הדרך לפנינו ע"פ ד' לבדו וזה הטעם הזכירו משה האיש אשר העלינו וגו' ובבאור הלבוש לרקאנטי ולא אשר הוציאנו, כי לא כפרו במי שאמר אנכי, רק הזכירו העלייה הרומזת על הוראת הדרך

¹כוזרי א צז: אותה שעה התחיל העם להחלק לכתות, כי רבו בנייהם הדעות והסברות, ולבסוף הרגישו אחדים מהם צרך לבקש בנייהם הדעות והסברות

²Рав Гирш, с. 602: ויקהלו העם על אהרון: – собрать массы *против* кого-то, подавить кого-то собранием масс. Это выражение встречается дважды: в «Бамидбар», 16: 3 и 22: 2. В первый раз – против Моше, во второй раз – против Моше и Аарона.

³רמב"ן לב ד ד"ה ויאמרו אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך: ... כי אין טפש בעולם שיחשוב כי הזהב הזה אשר היה באזניהם הוא אשר הציאם ממצרים אבל אמרו כח הצורה הזאת העלם משם וגו'

⁴אור החיים ד"ה וירא העם: ... ונראה לתת טעם למה שהרגוהו ואולי כי כשלא רצה לעשות מעשיו מוכיחות כי חפץ להיות הוא אמצעי כמשה ועיין בפסוק שאח"ז לכן הרגוהו שלא רצו שיהיה אמצעי אדם לפי שיש בחינת ברצון הטבעי וכוחותין נמשכים בארציות והבן

⁵אור החיים ד"ה ויאמרו אלה אלוהיך ישראל: ונתחכמו לעשות הדבר להמשיך כח עליון

⁶רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' ז דף 38: והם הרגישו דעדיין לא הגיעו למדריגת כולם ידעו וגו' ועדיין צריכים לרב ומורה, ואיך יעזבם הש"י כך אחרי שהתחיל להאיר עיניהם במ"ת והשיגו דאהרון הוא כח העבודה ולא כח התורה דהוא דרגא שמשא רע"ה ודימו כי רצון הש"י בעבודה לבד. וברמב"ן, שכוונו למדת הדין של הקב"ה

⁷כוזרי א צז: והנה בני ישראל אף הם הבטח להם כי יורד אליהם מעם האלוק דבר מה אשר ירואו ויכונו אליו, כשם שכונו, בצאתם ממצרים, אל עמוד הענן ואל עמוד האש, שהיו מסתכלים בהם ומכבדים אותם ופונים אליהם ומשתחווים נכחם לאלוק ית' (וכן יהיו פונים אל הענן שירד על משה בכל עת דבר אלוק אתו, ויהיו עומדים ומשתחווים נכחו לאלקים) ומשמעו בני העם את השבור האלוקי בעשרת הדברות ומשה עלה אל ההר מתוך צפיה ללוחות הכתובים אשר יריד אל העם ולארון אשר [יראה בהר למען] יעשה כתבניתו לעם והיה להם דבר נראה לעין, אליו יכוונו, ובארון – הברית האלוקית, הבריאה החדשה אשר יבא האלוק – רצוני לומר: שני הלוחות, ונוסף על אלה הענן אשר יכסה את הארון, והאור האלוקי, והמופתים שיראו בעבורו וגו'

типа Мишкана¹. На собственный даат они в этом смысле не полагались, а обратились к святому Аарону-козну, чтобы он изготовил для них такую структуру².

Эта структура будет не другим богом³, а другим Моше-рабейну⁴ – осязаемым способом восприятия Б-га, не намного отличающимся от строительства бейт-кнессета или осознания Б-га через какой-то аспект природы⁵. Ведь, в конце концов, форму тельца выбрал Аарон – чтобы «удержать ошибку в рамках полуотступничества; ибо... скот... не управляющая, но обслуживающая сила. А выбрав тельца, но не быка, Аарон воплотил эту силу в ее слабейшем выражении»⁶.

Но есть и другое мнение. Эгель был выбран как символ שור, о котором поведал нам Иехезкель, передавая свое видение Престола Всевышнего. Он олицетворяет מדת הדין – качество суда. И золото – именно тот металл, который символизирует מדת הדין⁷. Безусловно, это может способствовать святости в нашей среде! (И для пущей надежности אוו לאלוהות הרבה – потому что они не знали, какая форма окажется наиболее эффективной⁸.) Во всем этом они искали только помощи в достижении святости⁹. Но кончилось все плохо, ибо они стали служить средству как таковому¹⁰.

---

¹ בית הלוי, ד"ה הנה במעשה העגל: והנה לכאורה יעלה בדעת האדם לפי שכל האנושי אשר אם היה נמצא בעולם אדם מיוחד אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה יוכל להבין מעצמו מהם היאך לעשות המשכן בכל הפרטים שבו ועל ידי ידיעתו בהסודות והכוונות יבין מן המוקדם אל המאוחר ויהיה יכול לידע מזה היאך לבנות משכן כבוד לה'.

² ועוד לא שמכו על חכמת עצמן ועל כן הלכו אל אהרן הכהן שהיה גדול מהם והוא ידע עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם וביקשו ממנו קום עשה לנו כו'.

³ כוזרי א צז: לא כחשו באלוקותו של מציאם מארץ מצרים.

⁴ ר' פ' גירש, ע. 607

⁵ כוזרי שם: הם בקשו רק כי יהיה אתם תמיד נעבד מוחש אליו יוכלו לרמוז מדי ספרם את נפלאות אלקיהם – כאשר עשו זאת לימים אותם המאמינים אשר בראותם את הארון אשר עשה משה ע"ה קראו: הנה האלוק! – וכמו שאנו עושים כיום ברמזנו לשמים ולכל דבר שנתאמת אצלנו כי תנועתו אינה כי אם ברצון האלוק בלבד, לא במקרה, ולא ברצון אדם, ולא בכחות מכחות הטבע

⁶ אарон, один величайших мудрецов и пророков, когда-либо существовавших, вложил в свой выбор огромную мудрость. А именно:

רמב"ן לב א: והכוונה לאהרון היתה מפני שישראל היו במדבר חורב שממה, והחרבן ושמונות עולם יבואו מן הצפון ... [היינו] מן השמאל תבא מדת הדין לעולם ... והנה המעשה המרכבה אמר פני שור מהשמאל לארבעתם ... וזהו שאמר חג לדי' מחר ... וגוי עיין שם

⁷ רמב"ן, לב א – אלא ששם כותב שזה היה כוונת אהרון

⁸ רמב"ן, לב א: וזהו מאמר החכמים שאמרו (סנהדרין סג) מלמד שאוו לאלוהות הרבה, כי הם לא ידעו במה יבחרו ואיזה הטוב להם

⁹ ממעמקים, שמות דף 359: עשיית השור ... במטרה לסייע להם לכוון את לבם להקב"ה

¹⁰ ממעמקים, שם: אך בסוף טעו ישראל ועבדו את אותו כח עצמו

сердечное желание совершить то, что кажется невозможным, принесло им Б-жественное вдохновение, которое привело их к пониманию того, что надо делать².

Проблема с творческой деятельностью возникает, когда творчество приобретает для человека самостоятельное значение, и особенно когда оно становится для него высшей ценностью. По ошибке или нет, но еврейский народ оказался перед проблемой, которую воспринимал как легитимную. Но вместо того, чтобы обратиться к Б-гу или хотя бы к своим великим лидерам, люди взяли дело полностью в свои руки. Потребность выразить себя уникальным способом любой ценой, даже ценой истины, – один из аспектов катастрофы, связанной с хет а-эгель.

Причина тому – не только то, что даже величайший из человеческих умов ничтожен сравнительно с данной Б-гом Торой. Дело в том, что люди, вообразившие себя равными Б-гу – даже ради служения Ему, проявят в этом служении лишь ограниченность человеческого разума.

Но это не все. Способность человека постигать благо очень хрупка. Без помощи Всевышнего человек неизбежно сваливается в мусор искажений, если не прямо во зло³. Эгель был попыткой человека создать духовное «своими руками» – создать свое собственное средство дотянуться до Б-га.

Взгляните, к какому духовному спуску это привело. Поскольку люди все разные, им никогда не прийти к устойчивому, продолжительному согласию в том, какими эти средства должны быть. Хет а-эгель резко нарушил единство народа, образовав множество группировок с различными мнениями (см. примечание⁴). А почему это было так катастрофично?

---

¹ לו (ב) ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה

² רמב"ן שם : אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן כל אשר נשאו לבו וגו' זהו ג"כ חכמת הלב לבטח שיצליח בזו הפעולה ושירצה לקבל ע"י להתקרב אל המלאכה. אע"ג שלא למד מעולם אמנות זו

³ מס' סוכה דף נב ע"ב: אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו ועל זה כתב הנה"י ש"ס, מעשה העגל א: היינו שבעצם כח היצר כח הזק, שהאדם בכחות עצמו בכלל אינו מסוגל בשום פנים לעמוד כנגדו, אלא שיש שמירה עליונה, דהבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח:). והקב"ה שומר עליו, ובלתי השמירה העליונה אינו יכול לו

⁴ עיין בדעת זקנים מבעלי התוספות: לב כו בסוף שמונה שם שלושה כתות

Элияу Ки-Тов, Книга нашего наследия, т.3, с. 243-244, глава «Сделай нам идола»:

...те немногие, кто еще сохранили связь с идолопоклонством, немедленно и полностью вернулись к нему. На них не подействовали даже предупреждения.

Другая группа, более многочисленная, чем предыдущая, состояла из людей, связь которых с идолопоклонством не была полностью разорвана. Однако встреча с Всевышним на горе Синай... потрясла их до глубины души, и на какое-то время они полностью отказались от идолопоклонства. Теперь, когда идол уже был сделан, они заинтересовались им и смотрели на поклонявшихся ему людей со стороны.

Третья группа состояла из людей, потрясенных ужасным зрелищем идолопоклонства... Они порицали и тех, кто служил идолу, и тех, кто бранил их за это, полагая, что все эти точки зрения равноценны.

На Синае Клаль Исраэль обрел абсолютное единство¹. Каждая нешама внесла одну из букв Торы, и все эти буквы соединились в Тору. «Зоар»² говорит, что за словом «ישראל» стоят слова:

יש שישים ריבוא אותיות לתורה³

600000 евреев стояли у горы Синай.

Это было слияние отдельных душ в единый еврейский народ, что сделало возможным дарование Торы. Тора должна была быть дана человеку, и каждый еврей вносит свой вклад в структуру этого «большого человека», т.е. Клаль Исраэль, с его руками, ногами и сердцем⁴. Синай создал это единство и привел евреев к осознанию еще более высокой концепции: когда Б-г сказал на Синае – וְאִין עוֹד מִלְבָּדוֹ, евреи поняли – וְאִין עוֹד מִלְבָּדוֹ, а значит – творение едино⁵.

С טה טה כל все это было утрачено. В тот момент Клаль Исраэль больше не осознавал единства творения⁶. Когда человек пытается быть творческой индивидуальностью вместо того, чтобы быть единственной в своем роде буквой истины, его потребность в творчестве становится эгоистичной и своекорыстной, а удивительное единство еврейского народа разрушается. (И потому, когда Моше говорит евреям о

Четвертой была группа праведников в еврейском лагере.

...Несмотря на то, что еврейский народ вовсе не действовал как единое целое в том, что касалось «золотого тельца», Всевышний рассказал Моше о происходящем... так, как будто все евреи как один предали себя идолопоклонству. Ведь даже те, кто остались верными Всевышнему и выступили против идолопоклонников – даже они восприняли культ «золотого тельца» как нечто реальное. В противном случае они не пришли бы в такое отчаяние и отнеслись бы к своим поклоняющимся «тельцу» братьям как к детям, разбушевавшимся в классе, когда в нем нет учителя. Разве есть в идолопоклонстве что-то настоящее, подлинное, способное... отнять святость у того, что действительно свято?...

¹ כאיש אחד ובלב אחד

² זוהר חדש סוף שיר השירים

³ בתשובת חתם סופר פירש דבאמת על פי חשבון אין בתורה אלא חצי מסי רבוא אותיות אלא דחז"ל חשבו האותיות באופן אחר, למשל ה' הוא בצירוף ב' אותיות ו' על גבי כ', וא' הוא צירוף ו' עם שני יודיים, וכדומה, וע"פ חשבון זה קבלו חז"ל שיש שישים רבוא אותיות בתורה. וכן כתב הגה"ק ר' צדוק הכהן זצ"ל בפרי צדיק ריש פרשת במדבר (המגיה על אור גדליהו)

⁴ משך חכמה בראשית כב יד: שכל המין האנושי הוא אדם אחד וכל אחד הוא אבר מאיברי האדם הגדול וכל אחד נצרך לחבירו מושפע ומשפיע זה לזה וכולם כאחד נושאים קיום מין האנושי ונצחיותו.

⁵ В этот момент еврейский народ понял, как взаимосвязаны мириады деталей мира, образуя единое творение. Так же, как Творение началось с Клаль, Берешит бара, и затем расчленилось на детали, так мы, идя в обратном направлении, берем детали и связываем их в Клаль, единое творение.

⁶ אור גדליהו (ויקהל פקודי): כשחטאו בני ישראל בהעגל ובאו ליד פירוד, ניתק שייכותם לבנין המשכן

заповеди Мишкана как искупления хет а-эгель, он делает это в форме ויקהל משה – собрав всех вместе, чтобы восстановить это единство¹.)

По правде говоря, лишь самая слабая часть народа (и к тому же немногочисленная: немногим более 3000 из 600.000, т.е. 0.5%², да и те из эрев рав) положила начало этой путанице между средством и целью. Лишь на мгновение эти люди предалились настоящему идолопоклонству³, но намерения у них были самые благие⁴. Они просто думали, что Б-г наделил Своей силой множество посредников⁵. Золотой телец был для них всего лишь символ этой силы, а не сама сила⁶. Но такой подход полностью исключается второй из Десяти заповедей: *Да не будет у тебя других богов* *על פני – пред Моим лицом* – даже если это что-то, наделенное Мною, как вы считаете, чем-то особым, как, скажем, *רוח שדוקה*, дарованный человеку, или какой-то аспект исключительной святости, вам нельзя обращаться к этому вместо того, чтобы обратиться ко Мне⁷.

О том, что это идолопоклонство минимально отклонялось от истины, мы узнаем благодаря тому факту, что Всевышнему пришлось объяснить Моше, насколько это опасно и чем это чревато, сказав, что в этом поступке лежит зерно последующего распада⁸. Такой поступок – в несколько измененном виде – мог бы даже считаться приемлемым в какую-то другую эпоху, так же, как, например, в иное время могло бы показаться совершенно недопустимым устройство по всему миру специальных домов (батей-кнесет) для

---

¹ אור גדליהו (ויקהל פקודי): בנין המשכן היה דוגמת בריאת שמים וארץ ... וכך אמרו במדרש תנחומא על מה שכתוב (לט מג) "וירא משה את כל המלאכה" מלאכת המשכן אין כתיב כאן רק המלאכה הוא מעשה בראשית ... כי תכלית הבריאה היתה השראת השכינה בתחתונים ... נמצא כח בהמשכן נשלמה כוונת הבריאה ומטרתה ... ולכן מצינו בגמ' (מגילה י:) שאותו היום שהוקם המשכן היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ.

² А если взять всех в целом, это составило бы не более 0.13%

Виленский гаон говорит, их было только 600:

הספר סערת אליהו שמה דאיתא במדרש על הפסוק "אדם אחד מאלף – זה מעשה העגל, היינו שרק אחד מכל אלף ישראל חטא. נמצא שחטאו רק שש מאות איש. וחמש פעמים שש מאות הוא שלושת אלפים – אלו שלושת אלפי איש ששלמו "תחת השור" תחת אשר פגמו בדמות השור אשר במרכבה

³ אור החיים ד"ה ויאמרו: והנה מדוקדק אומרים אלוהיך ולא אמרו ח"ו אלוקינו ... כי קצת מהם אמרו זה לכולם ורז"ל אמרו שערב רב שעלו עם ישראל הם העושים ... והנה אחר שנעשה העגל בהכרח לומר שחלק מישראל טעו אחריו דכתיב ויפול מן העם כשלת אלפי איש ובהכרח שמישראל נפלו כמובן מאומרו הרג איש את אחיו וגו' (וכן ברש"י לב ד ד"ה אלה אלהיך)

⁴ כוזרי צו א: אכן העם לא חשב כלל כי על ידי המעשה הזה הוא יוצא מעבודת האלוק – ולהיפך! לדעתם, היה המעשה זה משום השתדלות יתר בעבודת האלוק ולכן באו אל אהרון.

⁵ מהרש"א על מסהדרין דף ס"ג ע"א (לפי דעת ר' שמעון בר יוחאי): דוודאי שהאמינו בנמצא יחיד, ולכך לא נעקרו. אלא שאיו לאלוהות הרבה, ואמרו שהאחד הנמצא נתן כוח וכוחות רבים. עזב ד' את הארץ, ואלו הכוחות והאלוהות יהיו מנהיגים בארץ. וכן ברש"י שמות לב ע"א

⁶ ממעמקים, שמות דף 347

⁷ נפש החיים שער ג פ"ט: וי"ל עפ"י הכתוב לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ר"ל שלא לכיין ח"ו בשום דבר לאיזה בחי' וכח פרטי אפי' אם יהיה אותו הכח בחי' פני היינו אפי' לפרט רוח"ק שבאיזה אדם או פרט בחי' הקדושה שבאיזה כח עליון שבעליונים

⁸ רמב"ן שמות לב ז ד"ה כי שחת עמך: אמר השם למשה כי עשו שתיים רעות, האחת כי שחת עמך, ועמין ההשחתה הריסת הבנין ... שקראו רבותינו מקצץ הנטיעות והשני כי עשו עגל מסכה והשתחוו לו ויזבחו לו. והנה העבירה הראשונה לא ידענה רק השם לבדו שהוא יודע תעלומות לב וגו'

служения Всевышнему, которые мы создаем сегодня¹. Но дайте больному сильное лекарство при неточном диагнозе, даже если некоторые симптомы с ним совпадают, – и вы его убьете².

МОШЕ СПАСАЕТ НАРОД

Моше появляется на сцене, и люди немедленно разбегаются, безропотно глядя, как он уничтожает тельца³. Да, не тот это материал, с которым вершат революции и создают новые религии! Они хотели, чтобы их золотой телец стал их Моше, но как только явился реальный Моше, они сразу вернулись к своей истинной вере⁴.

שמות לב (יט) ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר :

Элияу Ки-Тов заключает⁵: нет поколения, для которого подобный грех был бы столь маловероятен... Почему же Тот, Кто провидит все поколения, привел к тому, что это великое прегрешение совершило именно поколение знания? Для того, чтобы научить тшuve – пути покаяния – многих.

Прежде чем Моше спустился с горы, Б-г сообщил ему, что намерен уничтожить этот народ⁶. И тут раздается самый настойчивый и самый драматический призыв в мировой истории⁷. Завершение этого эпизода нам известно:

לב יד : וינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו

Вдумаемся в диалог, который здесь произошел. Когда Б-г послал Моше освободить еврейский народ из Египта, Он назвал евреев עמי – *Мой народ*: ועתה לכה ואשלחך אל פרעה :

---

¹ כוזרי פז א : ואלו היתה חטאתם בזה שבנו להם מרצונם בית מיוחד לעבודת האלוק ... לא היה דבר זה זר בעינינו, שכן אנחנו נוהגין כך היום וגוי עייש

² כוזרי א צז : דרכם בזה לא היה כי אם דרך הכסיל ... אשר נכנס לאוצר תרופות של רופא והרג בני אדם באותן תרופות אשר קדם לכן היו מתרפאין בהן.

³ שמות לב (כ) ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל :

⁴ רמב"ן לב א : כיון שראו העם את משה מיד הניחו את העגל ובעטו בו שהניחו לו לשרפו ולזרות עפרו על פני המים ולא מהם חולק עליו כלל, ... ואלו היה להם לאלוקים אין דרך שיניח אדם מלכו ואלהיו לשרפת אש ... וכן תראה שלא הוכיחם ולא אמר להם כלום, אבל בבאו במחנה וירא את העגל והמחולות מיד ברחו ממנו

⁵ Книга нашего наследия, т. 3 с. 248.

⁶ לב (ט) ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא : (י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול :

⁷ לב (יא) ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה : (יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך : (יג) זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתני אתן לזרעכם ונחלו לעלם :

Трагедия в том, что מעמד הר סיני была полностью удавшейся попыткой устранить нечистоту, вызванную первым грехом¹. Мы были тогда в состоянии сразу войти в Эрец-Израэль² и привести Машиаха, которым должен был быть Моше-рабейну. Эта попытка была подорвана חטא העגל. חטא העגל произвел на нас такое же действие, как грех אדם הראשון. Он разрушил наш завет с Б-гом³, что нашло отражение в разбитых лухот. (Моше разбил эти лухот потому, что они не подходили больше для людей, которые так согрешили⁴.) Это привело к тому, что поколениям и поколениям – по сей день – предстояло платить за этот грех⁵.

С одной стороны, к такому сокрушительному концу пришли совместные усилия ряда поколений, начиная с Авраама-авину. Смерть еще раз вводится в порядок вещей, делая необходимым תחיית המתים⁶. С другой стороны, наше положение было лучше, чем после первоначального חטא, потому что теперь у нас была Тора, которую мы никогда не утратим⁷.

Никакие последующие усилия никогда не избавят нас от наследия חטא העגל⁸. Возможно, мы решим эту проблему только непосредственно перед наступлением эры Машиаха⁹. Мы подошли очень близко к полному очищению в период царя Шломо во

בכור שור לב (לד) וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם - כלומר - אני מוחל להם עתה, שלא יזוקו בדבר זה, כל זמן שלא יוסיפו לחטא, אבל אם יוסיפו לחטא כשאפקד עליהם החטא שיעשו, אפקוד גם זה עמו, כאדם שאומר לחבירו - אני מוחל לך כל זמן שלא תוסיף לעשות, אבל אם תוסיף, לא די שלא אמחול אלא שאפקוד עליך גם מה שעשית עתה:

¹ פסקה זוהמתא של הנחש

² רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: ואז נטלה השליטה מן האומות, ובראשון עשו וישמעאל, כמו שנתבאר, ... וזהו שאמר (דברים לג ב): "די מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש." ואז לא די שלא שלטו האמות בישראל, אלא שישראל לקחו הם הממשלה, אם לא שחטאו

³ רמב"ן לד כז

⁴ ממעמקים שמות 4-323

⁵ שמות לב לד: ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם: רש"י: וביום פקדי וגו' - עתה שמעתי אליך מלכלותם יחד ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל:

⁶ נתיבת שלום, כי תשא, מעשה העגל, ב: ישראל היו במדרגה כה עליונה כדאיתא בכמ' (ע"ז ה). שהיו במדרגת אני אמרתי א' אתם ובני עליון כלכם, שבטל מהם שלטון מלאך המות, ורק אח"כ במעשה העגל חזר אליהם שלטון המיתה ואכן כאדם תמותון דרך ד' חלק א, פרק ג, ט [על הצורך למיתה אחרי חטא אדם הראשון]: ...ולא תוכל הנשמה לזכך הגוף אלא אחר שתצא ממנו תחלה וימות הגוף ויפסד ואז יחזר ויבנה בנין חדש ותכנס בו הנשמה ותזככהו...ועל כן נגזר על האדם שימות ויחזר ויחיה, והוא ענין תחית המתים וכי

⁷ רמח"ל דעת תבונות

⁸ רמח"ל, מאמר הגאולה ח"ב: והאמת שזה הרע שחזר ונדבק עדיין לא טהרנו ממנו, וזה נמעט וחסר או חזר ונתגבר, אך לא יצא לגמרי, וגו'

⁹ Это вернуло бы нас к уровню Адам-а-ришон до грехопадения. (См. דרך ד' ח"א פ"ג סוף ס' ח). Однако, учитывая неизбежность смерти и все, с ней связанное, наследие חטא будет устранено только, когда произойдет תחיית המתים (там же, ס' ט, ח).

времена Первого храма¹. Однако мы потеряли этот уровень и отошли от него так далеко, что оказались, при одной короткой передышке (בית שני), в состоянии изгнания на протяжении более двух с половиной тысяч лет².

Вторые скрижали отразили новую реальность, реальность после греха золотого тельца. Рав Гирш³ объясняет, что текст на скрижалях завета можно было читать с двух сторон и уже это само по себе учит нас, как исправить ошибки לל. «Если тот же Закон... виден с двух сторон, если Закон одновременно равно предстает и перед Моше, и перед народом... то народ может прочесть Закон Моше так же, как Моше может прочесть Закон народу. Так что даже если «этот муж Моше» исчезает, народ в нем не нуждается; Тора дана в любой момент непосредственно от Б-га каждому».

---

¹רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: בזמן שלמה עמדו בתקון ונבנה הבית, ונאמר (מלכים א ה יח): "אין שטן ואין פגע רע." ובאמת, אלמלא בת פרעה היה הרע מסתלק וכלה, אלא שעל ידה עוד נשאר לפנים, אלא שמעט היה וחזר ונתגבר עד שהחריב את הבית

²רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: וחזר ונתגבר עד שהחריב את הבית, ועמדו בגלות שבעים שנה לפי הכח שקבלה הקלפה. וכאשר הניחתם מעט חזרו ובנו את הבית, אך לא נסתלק אלא נמעט ונחלש, ועל כן היה להם לישראל מקום להתחזק, אבל לא עמדו הרבה עד שחזרו ומחשך להם אור חשך לגמרי, ועמדו בחשוכתו עד עמוד לכסא משיח צדק

³C. 619 (на англ. яз.).